

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ЦІННІ ПАПЕРИ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи

*для студентів денної форми навчання, спеціальності:
076 «Підприємництво та торгівля»,
за освітньо-професійною програмою:
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»,
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Харків – 2023

УДК 336.762

Ц 37

Рецензенти:

В. І. Чобіток – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу та торговельного підприємництва, Українська інженерно-педагогічна академія;

Н. М. Матвєєва – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та маркетингу, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 2 від 15 листопада 2023 року)*

Ц 37

Цінні папери та фондовий ринок : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для студентів денної форми навчання, спеціальності: 076 «Підприємництво та торгівля», за освітньо-професійною програмою: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / уклад. Н. В. Кузьминчук, Т. М. Куценко, О. Ю. Терованесова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 44 с.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи присвячено питанням практичної підготовки відповідно до кваліфікаційної характеристики студентів-бакалаврів спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» з навчальної дисципліни «Цінні папери та фондовий ринок».

До кожної теми наведено анотований зміст дисципліни, понятійно-категоріальний апарат, питання до самоконтролю, тестові завдання, розрахунково-аналітичні завдання для самоконтролю, завдання до виконання самостійної роботи (Індивідуальне науково-дослідне завдання), питання до екзамену.

Видання розраховано на студентів, а також викладачів і спеціалістів, які цікавляться питаннями біржової діяльності.

УДК 339.923:061.1ЄС(075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2023

© Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., уклад., 2023

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
4. Тематичний план практичних занять	8
5. Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної роботи, поточного і модульного контролю (питання до самоконтролю, тести, розрахунково-аналітичні завдання)	10
6. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи (Індивідуальне науково-дослідне завдання).....	29
7. Завдання з підготовки до підсумкового контролю (екзамен).....	32
8. Методи контролю та оцінювання навчальної діяльності студента.....	36
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	39

ВСТУП

Ринок цінних паперів дозволяє оперативно акумулювати вільний грошовий капітал одних ринкових учасників та перерозподіляти його між іншими, що забезпечує підвищення оптимальності руху грошових коштів. У порівнянні з небіржовими інструментами залучення капіталу фондовий ринок позиціонується як достатньо адаптивна система механізмів, що визначає його як основний та найефективніший на сьогодні інструмент залученням інвестицій. За роки його існування як самостійної складової економіки в його межах була сформована ціла низка конкретних заходів і механізмів залучення інвестицій, які враховують фактор доцільності, особливості функціонування кожного окремого суб'єкта господарювання та його економічні параметри.

Фондові біржі вже давно стали одним із головних показників економічного благополуччя більшості розвинених країн світу. Фондовий ринок виступає важливим фактором із багатьох причин. У першу чергу, це показник комерційного та промислового здоров'я країни, що проявляється в можливості вітчизняних підприємств масштабуватися, збільшувати свій акціонерний капітал, відповідно забезпечувати робочі місця тощо. Але варто зазначити, що рушійною силою розвитку фондової біржі є стабільний попит населення на цінні папери, випущені на ній.

За останні роки найбільш активно залучаються інвестиції компанії з секторів аграрного бізнесу, енергетики, фармацевтики та інформаційних технологій. Загалом, залучення інвестицій українськими акціонерними компаніями збільшилося в порівнянні з попередніми роками, що свідчить про зростання інтересу до українського ринку та підвищення його інвестиційної привабливості. Наразі, міжнародний інтерес до українського фондового ринку зберігається, хоча його рівень залежить від різних факторів. Фондовий ринок є важливим джерелом залучення капіталу для розвитку економіки країни. Наявність уніфікованого процесу залучення учасників та інвестування дозволяє оптимально розподіляти інвестиційні ресурси та пов'язані з ними ризики, враховуючи мету учасників інвестиційного процесу.

На сьогодні фондовий ринок в Україні лише набирає своїх обертів. Найголовнішу роль у залученні населення до ринку цінних паперів відіграє фактор зростання рівня добробуту населення. Через це громадянам важливо, щоб дана діяльність супроводжувалася мінімальними ризиками втратити всі залучені кошти. Це можна забезпечити якісними знаннями про фондовий ринок, ефективними економічними реформами влади, котрі будуть позитивно впливати на добробут громадян та забезпечувати прозорість фондової біржі на території України.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів розроблені відповідно до змісту програми та робочої програми нормативної навчальної дисципліни «Цінні папери та фондовий ринок», вивчення якої передбачено освітньо-професійною програмою «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», згідно з навчальним планом підготовки фахівців та освітньо-професійної програми спеціальності 073 «Менеджмент» та 076 «Підприємництво та торгівля», рівень вищої освіти Бакалавр.

Навчальна дисципліна «Цінні папери та фондовий ринок» дозволяє вивчити особливості фондової біржі; ознайомитись з нормативно-правовою базою та зрозуміти, які фондові біржі працюють на території України та за її межами; оволодіти знаннями щодо вивчення ринку акцій, облігацій та векселів; проаналізувати фондові біржі, позабіржові торговельно-інформаційні системи; дослідити механізм основних операцій з цінними паперами; набути практичних навичок щодо здійснення торгівлі на позабіржовому ринку з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів; використовувати знання щодо методів технічного аналізу та впроваджувати їх у свою майбутню діяльність.

Кількість кредитів: 5,0.

Загальна кількість годин: 150 годин денна форма навчання.

Нормативна / за вибором: нормативна.

Денна / заочна форма навчання: денна форма навчання.

Практичні заняття: 32 години.

Самостійна робота: 86 годин.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Цінні папери та фондовий ринок» є надання студентам теоретичних знань та практичних вмінь щодо ринку цінних паперів, ознайомлення їх з ринком акцій, векселів, облігацій та проведенням операцій на біржовому та позабіржовому вітчизняному та зовнішньому ринках цінних паперів.

Основні завдання вивчення дисципліни «Цінні папери та фондовий ринок»:

- набуття студентами теоретичних знань з питань сутності цінних паперів, їх класифікації;
- характеристика основних видів цінних паперів;
- розкриття змісту економічної категорії «ринок цінних паперів», вивчення принципів функціонування, учасників та структурних елементів даного ринку;

- ознайомлення з фінансовими інструментами фондового ринку: акції, облігації, векселі та інше;
- огляд організаційних основ діяльності на ринку цінних паперів акціонерних товариств, торговців цінними паперами, інститутів спільного інвестування, довірчих (трастових) товариств, банків, учасників Національної депозитарної системи, фондових бірж, позабіржових торговельно-інформаційних систем;
- дослідження механізму основних операцій з цінними паперами, оволодіння студентами практичних навичок здійснення таких операцій;
- вивчення організації державного регулювання та саморегулювання на ринку цінних паперів.

Заплановані результати навчання з дисципліни «Цінні папери та фондовий ринок»:

- вільно володіти понятійним апаратом ринку цінних паперів та фондової біржі;
- оволодіння знаннями щодо фінансових інструментів фондового ринку (акції, облігації, векселі та інше);
- розуміти наукові тлумачення економічних явищ у професійній діяльності на фондовому ринку;
- робити аналіз ринку цінних паперів і діяльності різних підрозділів управлінської системи;
- складати звіти про стан ринку цінних паперів;
- вирішувати задачі аналітичного характеру щодо ринку цінних паперів;
- використовувати державне регулювання цінних паперів як комплекс заходів та дій, що застосовується для економічного розвитку;
- володіти знаннями щодо діяльності клірингової палати та як відбуваються безготівкові розрахунки між біржами;
- аналізувати діяльність фондових бірж України та іноземних бірж;
- використовувати отримані знання, вміння та навички при обранні фондової біржі для покупки та продажу фінансових інструментів.

Таблиця 1

<i>Загальні компетентності ОП</i>
ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях
<i>Фахові компетентності ОП</i>
СК 1. Здатність вивчати перспективи розвитку організації
СК 14. Здатність знаходити та оцінювати нові перспективні ринкові можливості, розробляти міжнародні бізнес-проекти, створювати конкурентоспроможну продукцію для зовнішньоекономічних ринків

Програмні результати навчання

ПРН 2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності

ПРН 12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур

ПРН 18. Демонструвати підприємницьку ініціативу, системне мислення при визначенні напрямів розвитку організації в зовнішньоекономічному середовищі, створенні та виведенні на зовнішньоекономічні ринки конкурентоздатних товарів та послуг

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	У тому числі		
		л	п	с.р.
1	2	3	4	5
Модуль 1: Еволюція розвитку цінних паперів та фондового ринку				
Тема 1. Сутність, структура, функції, закономірності, виникнення і функціонування ринку цінних паперів	18	4	4	10
Тема 2. Ринок акцій	26	6	6	14
Тема 3. Ринок облігацій	26	6	6	14
Тема 4. Ринок векселів	22	4	4	14
Разом за розділом 1	92	20	20	52
Модуль 2: Механізм операцій на фондовій біржі з цінними паперами				
Тема 5. Біржовий та позабіржовий ринок цінних паперів	21	5	5	11
Тема 6. Учасники ринку цінних паперів	19	4	4	11
Тема 7. Державне регулювання ринку цінних паперів	18	3	3	12
Разом за розділом 2	58	12	12	34
Усього годин	150	32	32	86

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 3

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1.	Тема 1. Сутність понять та функції цінних паперів. Їх класифікація	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд нормативно-правової бази
2.	Тема 2. Функціонування ринку цінних паперів. Органи регулювання на ринку цінних паперів	6	Захист практичного завдання, презентація, огляд нормативно-правової бази
3.	Тема 3. Характеристика ринку облігацій в Україні	6	Захист практичного завдання, презентація, огляд нормативно-правової бази, огляд інформаційно-цифрових платформ
4.	Тема 4. Сутність ринку векселів	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд нормативно-правової бази, огляд інформаційно-цифрових платформ
Контрольна робота за модулем 1: Еволюція розвитку цінних паперів та фондового ринку		Контрольна робота	
5.	Тема 5. Біржовий ринок цінних паперів	5	Захист практичного завдання, презентація, огляд інформаційно-цифрових платформ
6.	Тема 6. Характеристика та функції учасників ринку цінних паперів	4	Захист практичного завдання, презентація, огляд інформаційно-цифрових платформ

7.	Тема 7. Форми та методи державного регулювання ринку цінних паперів	3	Захист практичного завдання, презентація, огляд інформаційно-цифрових платформ
Контрольна робота за модулем 2: Механізм операцій на фондовій біржі з цінними паперами		Контрольна робота	
Разом годин за семестр:		32	

Завдання для самостійної роботи

Таблиця 4

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	22
2.	Опрацювання нормативно-правової бази з біржової діяльності	14
3.	Підготовка до практичних занять	15
4.	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	15
5.	Інші види самостійної роботи: <ul style="list-style-type: none"> • Індивідуальне науково-дослідне завдання 	20
Разом		86

5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ, ПОТОЧНОГО І МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ, ТЕСТИ, РОЗРАХУНКОВО-АНАЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ (ПРИКЛАДИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ))

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

Тема 1. Сутність понять та функції цінних паперів. Їх класифікація

1. Поняття ринку цінних паперів та його фінансових інструментів.
2. Структура ринку цінних паперів.
3. Функції ринку цінних паперів.
4. Принципи становлення та розвитку фондового ринку.

Понятійно-категоріальний апарат: фінансовий ринок, кредитний ринок, ринок цінних паперів, валютний ринок, грошовий ринок, ринок інструментів займу, ринок інструментів власності, боргові цінні папери, ринок похідних цінних паперів, пайові цінні папери, первинний та вторинний ринок цінних паперів, ринок первинних та вторинних емісій, безперервний аукціон, подвійний аукціон, простий аукціон, стихійний ринок, онкольний ринок, дилерський ринок, принципи становлення вітчизняного ринку.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Дайте визначення ринку цінних паперів.
2. Яке місце займає ринок цінних паперів у структурі фінансового ринку?
3. Які цінні папери вважаються пайовими?
4. Дайте визначення боргових цінних паперів.
5. Схарактеризуйте похідні цінні папери.
6. Які існують типи цінних паперів?
7. Які види цінних паперів можуть випускатися і здійснювати обіг на українському фондовому ринку?
8. Чим характеризується первинний ринок цінних паперів?
9. В чому полягають особливості вторинного ринку цінних паперів?

10. Як здійснюється біржова торгівля цінними паперами?
11. Схарактеризуйте основні елементи, на які поділяється фондовий ринок в залежності від технології торгівлі цінними паперами.
12. Яку роль виконують грошовий ринок і ринок капіталів?
13. На яких принципах базується розвиток фондового ринку?

Тестові завдання:

1. Структура фінансового ринку включає
  - A. кредитний ринок;
  - B. національний ринок;
  - C. ринок цінних паперів;
  - D. валютний ринок.
2. Цінні папери як грошові документи характеризуються наступними ознаками:
  - A. документарним характером;
  - B. матеріальною формою;
  - C. наявністю певного набору взаємних прав і обов'язків, що впливають із власності на цінний папір;
  - D. наявністю певного набору взаємин, що впливають із власності на цінний папір.
3. Власники боргових цінних паперів:
  - A. акції;
  - B. облігації місцевих позик;
  - C. казначейські зобов'язання України;
  - D. векселі.
4. Опціон – це:
  - A. договір (контракт) між партнерами, один із яких виписує і продає опціонний сертифікат;
  - B. інший купує його і отримує право купити до встановленої дати за фіксованою ціною певну кількість акцій у особи, яка виписала опціон, – опціон на купівлю, або продати їх – опціон на продажу;
  - C. інший купує його і отримує право купити до встановленої дати за фіксованою ціною певну кількість акцій у особи, яка надала опціон – опціон на купівлю, або продати їх – опціон на продажу;
  - D. договір (контракт) між партнерами, один із яких виписує і продає опціонний вексель.
5. Елементи біржової торгівлі цінними паперами:
  - A. визначення порядку виконання доручень клієнтів на продаж або купівлю цінних паперів, що котируються на фондовій біржі;
  - B. встановлення порядку оформлення біржових угод купівлі-продажу;

С. допуск цінних паперів до обігу на фондовій біржі та їх вилучення з обігу;

Д. визначення способів укладення угод купівлі-продажу цінних паперів між учасниками біржової торгівлі.

Розрахунково-аналітичне завдання

Наприклад: акціонер володіє трьома відсотками попередньо випущених акцій, то у виді дивіденду він отримує три відсотки додатково випущених акцій.

Виплата дивідендів акціями дає змогу акціонерам отримувати ці дивіденди у випадках дефіциту готівки, а також трансформувати певну частину нерозподіленого прибутку в інвестиції для подальшого розвитку.

Компанія визначила дивіденд у розмірі 6 гр. од. за акцію, що в сумі складає 157000 гр. од. Вартість кожної нової акції складає 80 гр. од. У випадку виплати дивідендів готівкою власник 1000 акцій отримає:

$$6 \text{ гр.од.} \times 1000 \text{ акцій} = 6000 \text{ гр.од.}$$

У випадку виплати дивідендів акціями він отримає:

$$6000 \text{ гр. од.} \div 80 \text{ гр. од.} = 75 \text{ нових акцій.}$$

Метою придбання акцій часто є бажання акціонера отримати дохід за рахунок збільшення їх ринкової вартості. Тобто власник акцій може отримати дохід не лише за рахунок дивідендів, але й за рахунок різниці вартості акцій на момент їх купівлі і на момент їх продажу.

Тема 2. Функціонування ринку цінних паперів. **Органи регулювання на ринку цінних паперів**

1. Поняття та види акцій.
2. Взаємні права і обов'язки акціонерів та емітентів.
3. Класифікація цін на акції.
4. Характеристика значного та контрольного пакетів акцій.
5. Дохід від акцій.
6. Оцінка акцій та економіко-статистичні показники їх обігу.

Понятійно-категоріальний апарат: акція, акціонер, дивіденди, протокол, іменні акції, акції на пред'явника, прості акції, привілейовані акції, вітчизняні акції, платні акції, преміальні акції, вільний обіг акцій, акції з обмеженим обігом, акції з «блакитними

корінцями», дохідні акції, акції росту, циклічні акції, майнові та немайнові права, права та обов'язки емітента, номінальна ціна акцій, емісійна ціна акцій, ринкова ціна акцій, балансова ціна акцій, розрахункова ціна акцій, технічний аналіз, фундаментальний аналіз, контрольний та звичайний пакет акцій, дивіденд, метод балансової вартості, метод ліквідаційної вартості, оцінка привілейованих акцій.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Що таке акція?
2. У яких випадках акціонерні товариства можуть випускати преміальні акції
3. Що означає «вільний обіг акцій» і «обмежений обіг акцій»?
4. Як класифікуються акції в залежності від ступеня ризику і величини дохідності?
5. Яка ціна акції вважається емісійною?
6. Які фактори впливають на попит на акцій?
7. Поясніть, для чого застосовується технічний аналіз?
8. Поясніть, яка основна різниця технічного та фундаментального аналізу?
9. Що таке контрольний пакет акцій?
10. Що таке значний пакет акцій?
11. Розкрийте механізм виплати дивідендів у виді акцій.
12. Що означають поняття «покритий дивіденд» і «непокритий дивіденд»?
13. В чому полягає відмінність методу балансової вартості від методу ліквідаційної вартості?
14. Як здійснюється оцінка привілейованих акцій?
15. Як визначається ринкова ціна простих акцій з постійними темпами приросту дивідендів?

Тестові завдання:

1. Акція – це:

- А. засвідчує дольову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним;
- В. акції можуть продаватися і перепродаватися, але операції купівлі – продажу мають бути відповідним чином оформлені та зареєстровані;

- С. акції, на бланках яких не вказуються імена їх власників;
D. дає право її власникові на одержання частини прибутку у виді дивіденду, а також на участь у розподілі майна при ліквідації акціонерного товариства.
2. В залежності від ступеня ризику і величини дохідності акції поділяють на такі види:
- A. акції з блакитними корінцями;
  - B. дохідні акції;
  - C. акції росту;
  - D. спекулятивні акції.
3. Номінальна ціна акції – це:
- A. ціна, що встановлюється при випуску;
  - B. фіксується в проспекті емісії і вказується на бланку акції при документарній формі випуску;
  - C. ціна, за якою акції продаються емітентом безпосередньо або через посередників при їх випуску;
  - D. ціна акції на кожний даний момент ринкової взаємодії.
4. Ринкова ціна акції – це:
- A. ціна, що встановлюється при випуску;
  - B. фіксується в проспекті емісії і вказується на бланку акції при документарній формі випуску;
  - C. ціна, за якою акції продаються емітентом безпосередньо або через посередників при їх випуску;
  - D. ціна акції на кожний даний момент ринкової взаємодії.
5. Дохід акціонера визначається:
- A. дивідендами;
  - B. зростання цін на акції;
  - C. прибуток у розрахунку на одну акцію;
  - D. прибуток у розрахунку на три акції.

Розрахунково-аналітичне завдання

Покриття дивіденду – це відношення прибутку за рік (після сплати податків, відсотків по облігаціях і дивідендів за привілейованими акціями) до суми дивідендів, що визначені і підлягають виплаті з цього прибутку.

Компанія отримала прибуток у сумі 250 тис. гр. од. Податок сплачений у сумі 75 тис. гр. од., сума дивідендів за привілейованими акціями складає 10 тис. гр. од. На виплату дивідендів власникам простих акції передбачено 70 тис. гр. од.

У цьому випадку коефіцієнт покриття дивіденду розраховується наступним чином:

1. 250 тис. гр. од. – 75 тис. гр. од. – 10 тис. гр. од. = 165 тис. гр. од.
2. 165 тис. гр. од. ÷ 70 тис. гр. од. = 2, 4

Зазвичай компанії прагнуть підтримувати коефіцієнт покриття дивіденду на рівні 2 – 2,5 і зберігати 50–60 % прибутку нерозподіленим.

Тема 3. Характеристика ринку облігацій в Україні

1. Поняття облігацій як боргових цінних паперів.
2. Взаємні права і обов'язки емітентів і власників облігацій.
3. Види облігацій.
4. Вартісна оцінка облігацій.
5. Дохідність облігацій.

Понятійно-категоріальний апарат: облігація, реквізити, купонний лист, протокол, державні облігації, муніципальні облігації, інституційні облігації, процентні облігації, дисконтні облігації, цільові облігації, дохідні облігації, облігації з плаваючою ставкою, облігації індексовані відносно ціни товару, безстрокові облігації, облігації з правом дострокового погашення, забезпечені та незабезпечені облігації, номінальна та емісійна ціна облігацій, дисконтна ставка.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Дайте визначення облігацій як боргових цінних паперів.
2. Які права і обов'язки мають емітенти і власники облігацій?
3. Схарактеризуйте поділ облігацій за емітентами.
4. Поясніть, чому державні облігації надійні та ліквідні цінним паперам.
5. Як різняться облігації за методом виплати доходів?
6. Чому окремі види облігацій вважаються забезпеченими?
7. Назвіть види вартісної оцінки облігацій.
8. Поясніть, що таке дисконтна ставка.
9. Як визначається теперішня вартість облігації?
10. Дайте характеристику основних видів доходу від облігацій.
11. Чому саме державні облігації вважаються прибутковими?
12. Яка різниця між муніципальними та інституційними облігаціями?
13. Опишіть облігації за методом виплати доходів.

14. Поясніть, які особливості класифікації облігацій в залежності від строків погашення.

Тестові завдання:

1. Конвертовані облігації – це:
  - A. облігації, за якими грошовий дохід їх власнику не виплачується;
  - B. облігації, за якими дохід виплачується у виді процента;
  - C. облігації, які передбачають видачу безкоштовно обраного виду цінного паперу;
  - D. облігації випускаються юридичними особами, що в більшості випадків займаються підприємницькою діяльністю.
2. Випускаючи облігацію, емітент тим самим заявляє про:
  - A. термін, на який йому потрібні ці засоби;
  - B. готовність в подальшому повернути борг повністю;
  - C. розмір винагороди, яку він згоден платити за надані йому засоби;
  - D. розмір винагороди у 100 %, яку він згоден платити за надані окремі йому засоби.
3. Емітент облігацій має наступні права:
  - A. розпорядження залученими коштами на свій розсуд;
  - B. отримання грошових засобів у виді оплати облігацій;
  - C. дострокового погашення заборгованості по облігаціях, якщо ці облігації є відзивними;
  - D. виплати винагороди по облігаціях у виді цінних паперів, якщо ці облігації є конвертованими, та інші.
4. Власник облігації має права:
  - A. отримати суму грошей, яку він дав у борг емітенту;
  - B. отримати обіцяну емітентом винагороду за користування позиченими грошовими засобами;
  - C. повністю сплатити вартість облігацій, тобто надати грошові засоби в розпорядження емітента на визначений строк;
  - D. надати грошові засоби безумовно.
5. Класифікація облігацій в залежності від обмежень на їх обіг:
  - A. з вільним обігом;
  - B. дохідні;
  - C. з обмеженим обігом;
  - D. без права на обіг.

Розрахунково-аналітичне завдання

Приклад: Інвестор придбав 12-процентну облігацію номіналом 1000 гр.од. за 800 гр.од. Строк погашення облігації – 10 років. Через 3 роки

ціна на облігацію підвищилась до 900 гр.од. Визначити реалізований прибуток. Теперішня вартість майбутніх доходів визначається за наступною формулою:

Реалізований прибуток дає змогу оцінити норми доходу інвестора при різних стратегіях купівлі і продажу облігацій. Адже часто період володіння облігацією менший, ніж число років до дати погашення.

Реалізований прибуток обчислюється за формулою:

$$R = \frac{j + \frac{S - P}{n_p}}{\frac{S + P}{2}} \times 100\%,$$

де R – реалізований прибуток;

S – майбутня ціна продажу облігації;

P – поточна ціна облігації;

n_p – період володіння облігацією в роках.

Реалізований прибуток по облігаціям дорівнює:

$$R = \frac{120 + \frac{900 - 800}{3}}{\frac{900 + 800}{2}} \times 100\% = 18,04 \%$$

Потрібно зауважити, що розрахунки доходу до дати погашення, доходу до дати викупу та реалізованого прибутку мають приблизний характер.

Тема 4. Сутність ринку векселів

1. Економічний зміст, види та функції векселів.
2. Характеристика обігу векселів.
3. Операції банків з векселями.

Понятійно-категоріальний апарат: вексель, простий вексель, переказний вексель, комерційний вексель, фінансовий вексель, «дружній» вексель, «зустрічний» вексель, «бронзовий» вексель, векселедавець, векселедержатель, трасант, трасат, ремітент,

індосамент, іменний індосамент, бланковий індосамент, акцепт, аваль, протест за векселем, дисконтування векселя, юридична експертиза, економічна експертиза, доміциляція, інкасування векселя, банківський вексель.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Дайте коротку історичну довідку запровадження вексельного обігу.
2. Розкрийте економічний зміст простого векселя.
3. Як здійснюється обіг переказного векселя?
4. Які терміни платежу може мати вексель?
5. Схарактеризуйте основні види векселів.
6. У чому полягає сутність і роль індосаменту векселів?
7. Що означає акцепт векселя?
8. У яких випадках здійснюється опротестування векселя?
9. Розкрийте зміст і послідовність банківської операції дисконтування векселя.
10. Що являє собою банківська операція доміциляції векселя?
11. Яким чином здійснюється інкасування банком векселя?
12. Схарактеризуйте банківський аваль векселів.
13. Як відбувається кредитування під заставу векселів?
14. Яким чином здійснюється обіг векселів на міжбанківському ринку?

Тестові завдання:

1. Фінансовий вексель – це:
  - A. документ, що засвідчує купівлю-продаж товарів у кредит, коли покупець не володіє в момент купівлі необхідною сумою грошей;
  - B. пропонує продавцеві замість грошей інший платіжний засіб – вексель;
  - C. призначений не для оплати заборгованості, а для мобілізації грошових коштів, використовується при видачі позик у грошовій формі;
  - D. використовується при видачі позик у грошовій формі.
2. Основними функціями векселів є наступні:
  - A. векселі є грошовими документами, які засвідчують наявність відносин безумовної заборгованості;

- В. векселі виступають засобом кредитування, оскільки між датою виписки векселя і датою його погашення завжди існує певний період часу, протягом якого мають місце відносини заборгованості;
- С. векселі можуть бути предметом застави;
- Д. векселі не можуть бути предметом застави.

3. Индосамент виконує наступні функції:

- А. передача правових повноважень. Особа, яка придбала вексель, отримує правове підтвердження володіння ним;
- В. гарантійна функція. Всі індосанти (а їх за одним векселем може бути декілька) несуть разом з векседавцем та акцептантом солідарну відповідальність за платіж згідно з векселем;
- С. прийняття векселя до платежу, виражене письмово на лицевій стороні векселя переважно уперек тексту словами «акцептований» або «прийнятий до платежу», із зазначенням підпису особи, яка приймає вексель до платежу (акцептанта);
- Д. позабіржовий ринок.

4. Купівля облігацій відбувається за ціною:

- А. номінальна;
- В. нижча, ніж номінальна;
- С. вища, ніж номінальна;
- Д. середня.

5. Аваль – це:

- А. стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати цінні папери;
- В. договір (контракт) між партнерами, один із яких випишує і продає опціонний сертифікат;
- С. вексельне поручительство особи (аваліста), яка бере на себе відповідальність за платіж за векселем;
- Д. кошти, валютні цінності, товари на визначених умовах на даний час.

Розрахунково-аналітичне завдання

Номінальна вартість векселя – 5000 гр. од., термін від дня дисконтування до дня платежу (включно) – 35 днів; процентна ставка обліку векселя – 15 %. Розрахуйте суму дисконту (С) та ціну векселя.

Нарахування суми дисконту здійснюється за формулою:

$$C = \frac{H \times T \times \Pi}{360 \times 100},$$

де С – сума дисконту;

Н – номінальна вартість векселя;

Т – термін в днях від дня дисконтування до дня платежу (включно);

П – процентна ставка обліку векселів.

Таким чином: Дисконтна сума (С):

$$C = \frac{5000 \times 35 \times 15}{360 \times 100} = 73 \text{ (гр. од.)}.$$

Ціна векселя (ЦВ):

$$ЦВ = 5000 - 73 = 4927 \text{ гр. од.}$$

У даній ситуації комерційний банк:

виплатить пред'явнику векселя суму 4927 гр. од.;

прийме в рахунок свого доходу суму дисконту 73 гр. од.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ 1: ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

Контрольна модульна робота № 1 складається з:

- три теоретичні запитання;
- розрахунково-аналітичне завдання або ситуаційне завдання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕХАНІЗМ ОПЕРАЦІЙ НА ФОНДОВІЙ БІРЖІ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Тема 5. Біржовий ринок цінних паперів

1. Історія виникнення та розвитку фондових бірж.
2. Загальна характеристика та функції фондової біржі.
3. Діяльність Української фондової біржі.
4. Позабіржовий ринок цінних паперів.

Понятійно-категоріальний апарат: біржова діяльність, фондова біржа, члени фондової біржі, учасники фондової біржі, статут, правила торгівлі на фондовій біржі, котирування, котирувальні відділення, вищий біржовий комітет, касові угоди, угоди на строк, комп'ютерні торги, біржовий ринок, позабіржовий ринок, торговельно-інформаційна система, електронна торговельно-інформаційна мережа, система електронних торгів, «Українська біржа», «Перша фондова торгова система» (ПФТС).

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Схарактеризуйте історичний розвиток вітчизняного біржового ринку цінних паперів.
2. У чому полягає некомерційний та безприбутковий характер діяльності фондової біржі?
3. Із яких джерел формується дохід фондової біржі?
4. Які функції виконує фондова біржа?
5. За якими напрямками регламентується діяльність Української фондової біржі її Правилами?
6. Як здійснюється допуск цінних паперів до офіційного та позаофіційного котирування на Українській фондовій біржі?

7. Що є підставою для вилучення цінних паперів з офіційного котирування на Українській фондовій біржі?
8. Схарактеризуйте основні види біржових угод.
9. У виді яких наказів даються доручення брокерам на купівлю-продаж цінних паперів?
10. Як реалізуються зустрічні замовлення на фондовій біржі?
11. Назвіть основні правила здійснення комп'ютерних торгів на фондовій біржі.
12. У чому полягає роль позабіржового ринку цінних паперів і які функції він виконує?

Тестові завдання:

1. Створення розвинутої правової інфраструктури забезпечення діяльності фондового ринку, що чітко регламентує правила поведінки і взаємовідносин його суб'єктів:
  - A. Правова впорядкованість;
  - B. Прозорість та відкритість;
  - C. Контрольованість;
  - D. Конкурентність на фондовому ринку.
2. Виходячи з того, що прибутки підприємств збільшують ціну активів, а ризик їх зменшує, можна стверджувати, що необхідними умовами постійного зростання активів є:
  - A. доходи, які надійдуть пізніше, мають вищу дисконтну ставку;
  - B. активи повинні давати постійний грошовий дохід;
  - C. при зростанні процентних ставок на ринку дисконтні ставки підвищуються;
  - D. ризик повинен бути контрольованим.
3. Розмір власного капіталу фондової біржі, що здійснює кліринг та розрахунки, має становити не менше як:
  - A. 15 мільйонів гривень;
  - B. 10 мільйонів гривень;
  - C. 25 мільйонів гривень;
  - G. 7 мільйонів гривень.
4. Права акціонерів поділяються на:
  - A. фіксовані;
  - B. майнові;
  - C. немайнові;
  - D. розрахункові.
5. Контракт, у відповідності з яким особа, що його заключає, бере на себе зобов'язання після закінчення певного терміну продати своєму клієнту

(або купити у нього) відповідну кількість фінансових інструментів за встановленою ціною, – це:

- A. ф'ючерс;
- B. варант;
- C. дериватив;
- D. опціон.

Розрахунково-аналітичне завдання

Компанія володіє повними активами в сумі 10 млн гр. од. Зобов'язання (в т.ч. привілейовані акції) складають 4 млн гр. од.

В обігу знаходяться 150 тис. акцій компанії.

Визначимо балансову вартість акцій.

Балансова (облікова) вартість фірми виражається в грошових одиницях на одну акцію. Це означає, що обсяг реалізації усіх активів за обліковою вартістю НЕТТО (записи в бухгалтерських книгах) за відрахуванням виплати усіх зобов'язань, включаючи привілейований капітал, ділиться на кількість випущених акцій.

Таким чином:

$$(10000000 \text{ гр. од.} - 4000000 \text{ гр. од.}) \div 150000 \text{ акцій} = 40 \text{ гр. од.}$$

Метод балансової вартості виправданий за умови, що активи фірми будуть реалізовані справді за обліковою вартістю. В реальній же дійсності активи часто продаються за вартістю, нижчою або вищою від облікової.

Тема 6. Характеристика та функції учасників ринку цінних паперів

1. Емітенти цінних паперів.
2. Інвестори на ринку цінних паперів.
3. Взаємодія між емітентом та інвестором.
4. Професійні учасники на ринку цінних паперів.

Понятійно-категоріальний апарат: емітент, інвестор, індивідуальне підприємство, приватне підприємство, сімейне підприємство, Акціонерне товариство, Товариство з обмеженою відповідальністю, Товариство з додатковою відповідальністю, Повне товариство, Командитне товариство, інституційні інвестори, індивідуальні інвестори, портфель цінних паперів.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Визначте сутність та мету емісії цінних паперів.
2. У чому полягають особливості випуску цінних паперів окремими емітентами на фондовому ринку України?
3. Які функції виконують емітенти на ринку цінних паперів?
4. Розкрийте поняття та схарактеризуйте цілі інвестиційної діяльності на фондовому ринку.
5. Які бувають види інвестиційних портфелів?
6. Чим опосередковується взаємодія між емітентом та інвестором?
7. Дайте визначення професійної діяльності на ринку цінних паперів.
8. Схарактеризуйте види діяльності торговців цінними паперами.
9. Що передбачає депозитарна діяльність з цінними паперами?
10. Для чого здійснюється розрахунково-клірингова діяльність?
11. Назвіть основні функції реєстратора щодо іменних цінних паперів.
12. У чому полягають цілі діяльності інвестиційних фондів та інвестиційних компаній?
13. Чим відрізняються відкритий і закритий інвестиційний фонд?

Тестові завдання:

1. Зародження елементів біржової торгівлі починалося з:
  - A. продажу валюти;
  - B. товарної продукції;
  - C. ярмарки;
  - D. елементарного локального ринку (базару).
2. Ринок, на якому товари продаються у великій кількості, приміщення, де відбуваються публічні торги за допомогою голосу та жестів або через комп'ютерні мережі, створюючи особливу атмосферу ринку чистої конкуренції:
  - A. біржа;
  - B. цінні папери;
  - C. акція;
  - D. валютний.
3. Вільна корпорація або приватна установа – це:
  - A. біржа створювалась без втручання держави і була приватною компанією;
  - B. збори, що всебічно регламентувалися державою;

- С. спеціального біржового законодавства в цьому разі могло не бути або воно було дуже обмежене;
- Д. біржі відкритого типу, регламентовані державою.
4. Кожна біржа розробляє певні внутрібіржові нормативні акти, що є основою її діяльності:
- А. установчий договір;
  - В. статут;
  - С. правила торгівлі;
  - Д. правила на валютному ринку.
5. Купівля і продаж реального товару здійснюється:
- А. виробниками з метою реалізації товарів, які ними вироблені;
  - В. споживачами – з метою забезпечення себе сировиною для подальшої переробки або необхідними товарами;
  - С. сума грошей, яку міг би запропонувати будь-хто у процесі поточної реалізації опціону;
  - Д. торговцями – з метою подальшого перепродажу товарів кінцевим споживачам.

Розрахунково-аналітичне завдання

На початку поточного року акціонер придбав 30 акцій номінальною вартістю 80 гр. од. кожна. У кінці року ринкова ціна акції зросла до 95 гр. од. За річними підсумками фінансово-господарської діяльності емітента нараховані дивіденди склали 5 % від номінальної вартості акцій. Визначити дохід акціонера.

У випадку продажу акцій дохід акціонера визначається наступним чином:

Затрати при купівлі акцій:

$$80 \text{ гр. од.} \times 30 \text{ акцій} = 2400 \text{ гр. од.}$$

Вартість пакета акцій на момент продажу:

$$95 \text{ гр. од.} \times 30 \text{ акцій} = 2850 \text{ гр. од.}$$

Дохід від продажу акцій:

$$2850 \text{ гр. од.} - 2400 \text{ гр. од.} = 450 \text{ гр. од.}$$

Дивіденди за поточний рік:

$$4 \text{ гр. од.} \times 30 \text{ акцій} = 120 \text{ гр. од.}$$

Річний дохід акціонера:

$$450 \text{ гр. од.} + 120 \text{ гр. од.} = 570 \text{ гр. од.}$$

Компанії переважно не виплачують в якості дивідендів усієї суми прибутку, що залишається в їх розпорядженні після розрахунків з державою та кредиторами.

Тема 7. Форми та методи державного регулювання ринку цінних паперів

1. Необхідність, мета і функції державного регулювання ринку цінних паперів.
2. Форми державного регулювання ринку цінних паперів.
3. Органи державного регулювання ринку цінних паперів.
4. Регулювання інформаційного забезпечення фондового ринку.
5. Контрольна функція держави на ринку цінних паперів.

Понятійно-категоріальний апарат: державне регулювання, первинний ринок, вторинний ринок, принципи державного регулювання, Закон України, нормативні акти «Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку», Закон України «Про цінні папери і фондову біржу», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», організаційний контроль, захисний контроль, структурний контроль.

Самоконтроль підготовки до практичного заняття здійснюється за такими видами завдань:

Питання до самоконтролю:

1. Розкрийте сутність та мету державного регулювання ринку цінних паперів.
2. Назвіть основні форми державного втручання в діяльність учасників ринку цінних паперів.
3. У чому полягають особливості регулювання первинного і вторинного ринку цінних паперів?
4. Які функції виконує держава у сфері регулювання фондового ринку?
5. Схарактеризуйте законодавче забезпечення державою регулювання ринку цінних паперів.
6. Назвіть основні завдання Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
7. З якою метою створюються саморегульовані організації?
8. Які закони України регулюють фондовий ринок?
9. Поясніть, яка основна задача «Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку».
10. Проаналізуйте характер контролю з боку держави за розвитком фондового ринку в Україні.

Тестові завдання:

1. Первинний ринок цінних паперів:
  - A. сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення;
  - B. розміщення обігу та обліку цінних паперів;
  - C. сукупність правовідносин, пов'язаних з розміщенням цінних паперів;
  - D. сукупність правовідносин, пов'язаних з обігом цінних паперів.
2. Вторинний ринок цінних паперів:
  - A. сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення;
  - B. розміщення обігу та обліку цінних паперів;
  - C. сукупність правовідносин, пов'язаних з розміщенням цінних паперів;
  - D. сукупність правовідносин, пов'язаних з обігом цінних паперів.
3. Саморегульовані організації професійних учасників ринку:
  - A. неприбуткові об'єднання учасників фондового ринку, що проводять професійну діяльність на ньому з торгівлі цінними паперами;
  - B. юридичні особи, міські ради, а також держава в особі уповноважених нею органів державної влади;
  - C. набули права власності на цінні папери з метою отримання доходу від вкладених коштів або набуття відповідних прав;
  - D. фізичні та юридичні особи, резиденти і нерезиденти.
4. Коли була організована Українська міжбанківська валютна біржа?
  - A. у 1989 році;
  - B. у 1992 році;
  - C. у 1997 році;
  - D. у 2002 році.
5. Позабіржовий ринок – це:
  - A. торгівля цінними паперами на фондових біржах, це завжди організований ринок цінних паперів;
  - B. ринок цінних паперів, оскільки торгівля тут проводиться строго за правилами біржі і тільки між біржовими посередниками;
  - C. торгівля цінними паперами, що здійснюється за межами біржі;
  - D. купівля-продаж цінних паперів підприємств, результати діяльності яких не дають їм змоги потрапити на фондову біржу.

Розрахунково-аналітичне завдання

Компанія випускає привілейовані акції з річним дивідендом на акцію 5 гр. од. Дисконтна ставка на фондовому ринку – 10 %.

Визначити ринкову вартість привілейованих акцій.

Тож, власники привілейованих акцій систематично одержують фіксовані дивіденди від компанії-емітента. Оскільки за цими акціями не існує терміну погашення, то виплата дивідендів утворює нескінченний потік рівномірних платежів. Цей потік розглядається як довічна фінансова рента.

Теперішня вартість довічної ренти складається із суми вартості кожного надходження на даний момент часу (дисконтованих платежів). Тобто вартість привілейованих акцій можна визначити шляхом дисконтування суми дивідендів за нескінченний період:

$$P = \frac{D}{(1+K)^1} + \frac{D}{(1+K)^2} + \frac{D}{(1+K)^3} + \dots + \frac{D}{(1+K)^\infty},$$

де P – ринкова вартість привілейованих акцій;

D – постійний дивіденд;

K – ставка дисконту.

Математично доведено, що ця сума як сума членів нескінченної геометричної прогресії дорівнює:

$$P = \frac{D}{K}$$

Отже, вартість привілейованої акції можна визначити, якщо відомі дивіденди та ставка дисконту.

Ринкова ціна привілейованої акції:

$$P = \frac{5}{0,10} = 50 \text{ (гр. од.)}.$$

Якщо дисконтна ставка дорівнює 12 %, то:

$$P = \frac{5}{0,12} = 41,7 \text{ (гр. од.)}.$$

При ставці дисконту 8 % ринкова ціна привілейованої акції:

$$P = \frac{5}{0,08} = 62,5 \text{ (гр. од.)}.$$

Таким чином, ринкова ціна привілейованої акції змінюється обернено пропорційно ставці дисконту.

6. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНДЗ виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем формування зовнішніх відносин між країнами.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) припускає наявність наступних елементів наукового дослідження:

- практичну значущість, що полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики. Причому реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем держави, регіону, галузі, підприємства, на основі даних за низку років, і результати якої повністю або частково можуть бути впроваджені в практику;
- комплексний системний підхід до розкриття теми роботи, який полягає в тому, що предмет дослідження розглядається під різними точками зору – з позиції теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення, тобто в тісному взаємозв'язку і єдиній логіці викладу;
- застосування сучасної методології, яка полягає в тому, що при виконанні аналізу та обґрунтуванні шляхів удосконалення окремих аспектів предмета й об'єкта дослідження студент повинен використовувати відомості про новітні досягнення досліджень, застосовувати різноманітні підходи й критерії визначення та обґрунтування вибору системи й окремих аспектів грошової системи.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями та практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи й уміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні завдання.

Тема індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ): «Фондові біржі України та стан інвесторів на ринку цінних паперів».

Мета роботи: закріплення і поглиблення системи теоретичних знань та оволодіння практичними навичками щодо роботи на фондовій біржі з певними фінансовими інструментами (акції, облігації, векселі), що дозволяють майбутнім фахівцям успішно розв'язувати певні проблеми, пов'язані з організацією, управлінням та практичним оволодінням інформаційно-цифрових платформ фондової біржі України.

ЗМІСТ

ВСТУП

I РОЗДІЛ: ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Дати опис історії фондової біржі у світі та в Україні.
2. Описати, які існують фондові біржі в Україні. Дати опис та відобразити графічно появу та розвиток бірж в Україні.

II РОЗДІЛ: ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

3. Обрати фондову біржу України (надати повний опис біржі, які умови для акціонерів, умови для учасників, Статут, Правила фондової біржі, яка кількість членів біржі, хто є емітентом та інше).
4. Описати, що потрібно для того, щоб бути емітентом, та які основні вимоги до емітента.
5. Описати, що потрібно для того, щоб бути членом біржі, та які основні вимоги до членів біржі.
6. Описати, що потрібно для того, щоб бути інвестором, та які основні вимоги до інвестора.
7. Описати, які існують цифрові платформи для купівлі та продажу цінних паперів.
8. Обрати платформу та дати опис для інвестора (брокер, умови для інвестора, що необхідно для того, щоб почати вести торги, сума на рахунку, як купуються акції (по одній чи лотами)).
9. Надати опис, як відбувається торгівля цінними паперами на обраній платформі.
10. Які існують додаткові платформи, щоб можна було прослідкувати за своїми грошима, які було інвестовано у цінні папери?
11. Описати, на які ризики наражаються емітенти та інвестори на фондовій біржі.
12. Що, на Ваш погляд, необхідно доповнити на тій платформі, яку ви обрали для купівлі цінних паперів.

ВИСНОВОК

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Обсяг індивідуального завдання – до 30–40 аркушів друкованого тексту зі списком літератури і додатками (за необхідності).

ІНДЗ відправляється викладачу на перевірку у 2-х файлах (WORD, PDF).

Захист ІНДЗ здійснюється у вигляді презентації (POWER POINT, CANVA).

Титульний аркуш. Повинен містити назву університету; назву кафедри; назву навчальної дисципліни; контрольна з вказівкою теми дослідження; прізвище, ініціали студента, навчальна дисципліна, номер

академічної групи; дату подання контрольної роботи викладачеві на перевірку; прізвище, ініціали викладача.

У вступі необхідно відзначити актуальність дослідження, його мету та завдання, методи дослідження та аналізу.

Теоретична частина. Містить наукове дослідження відповідно до змісту завдання.

Практична частина передбачає апробацію теоретичного питання на конкретному прикладі (підприємства, організації тощо).

У висновках формулюють основні результати дослідження, перелік пропозицій і рекомендацій щодо діяльності бірж та інвесторів на біржі. Обсяг висновків – до 10 відсотків від загального обсягу роботи.

Список літератури. Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць.

У додатки можуть бути включені матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. За наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка «ДОДАТКИ», номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІНДЗ.

7. ЗАВДАННЯ З ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

Теоретичні питання

1. Поясніть, що таке ринок цінних паперів та які операції на ньому здійснюються.
2. Опишіть, як різняться облігації за методом виплати доходів. В чому їх переваги та недоліки?
3. Поясніть, в чому полягають особливості випуску цінних паперів окремими емітентами на фондовому ринку України.
4. Опишіть види вартісної оцінки облігацій та зробіть порівняльну характеристику.
5. Схарактеризуйте, під впливом яких основних факторів формується ринкова ціна акції?
6. Поясніть сутність та мету емісії цінних паперів.
7. Дайте характеристику основних видів доходу від облігації.
8. Поясніть, які функції виконує держава у сфері регулювання фондового ринку.
9. Опишіть, які функції виконують емітенти на ринку цінних паперів.
10. Проаналізуйте характер контролю з боку держави за розвитком фондового ринку в Україні.
11. Схарактеризуйте цілі інвестиційної діяльності на фондовому ринку.
12. Поясніть, що таке професійна діяльність на ринку цінних паперів та хто відноситься до професійних учасників на ринку цінних паперів.
13. Поясніть, що передбачає депозитарна діяльність з цінними паперами.
14. Опишіть, які чинники визначають ситуацію на сучасному фондовому ринку.
15. Опишіть види інвестиційних портфелів. Відобразити у вигляді схеми.
16. Визначте пріоритетні напрями розвитку ринку цінних паперів України.
17. Поясніть особливості регулювання первинного і вторинного ринку цінних паперів.
18. Опишіть, чим опосередковується взаємодія між емітентом та інвестором?
19. Поясніть, в чому полягає некомерційний та безприбутковий характер діяльності фондової біржі.
20. Схарактеризуйте види діяльності торговців цінними паперами.

21. Опишіть, для чого здійснюється розрахунково-клірингова діяльність.
22. Назвіть основні правила здійснення комп'ютерних торгів на фондовій біржі.
23. Дайте визначення облігацій як боргових цінних паперів.
24. Поясніть, що таке іменні цінні папери. Основні функції реєстратора щодо іменних цінних паперів.
25. Опишіть, які права і обов'язки має акціонер.
26. Поясніть, яке місце займає ринок цінних паперів у структурі фінансового ринку.
27. Схарактеризуйте основні елементи, на які поділяється фондовий ринок в залежності від технології торгівлі цінними паперами.
28. Опишіть механізм виплати дивідендів у виді акцій.
29. Поясніть, у чому полягають цілі діяльності інвестиційних фондів та інвестиційних компаній.
30. Поясніть, у чому, на Вашу думку, полягає недосконалість вітчизняного законодавства про довірчу власність і які Ви бачите шляхи вдосконалення відносин довірчого управління цінними паперами на фондовому ринку.
31. Поясніть, що означає «вільний обіг акцій» і «обмежений обіг акцій». Яка їх суттєва різниця?
32. Опишіть особливості емісії та обігу ощадних сертифікатів в Україні.
33. Поясніть, що таке банківське дисконтування векселя. В яких випадках відбувається.
34. Схарактеризуйте основні елементи, на які поділяється фондовий ринок в залежності від технології торгівлі цінними паперами.
35. Поясніть, що таке преміальні акції. В яких випадках акціонерні товариства можуть випускати преміальні акції?
36. Опишіть особливості обігу приватизаційних цінних паперів в Україні.
37. Поясніть, яку роль виконують «грошовий ринок» і «ринок капіталів».
38. Опишіть класифікацію акції в залежності від ступеня ризику і величини доходності.
39. Опишіть, як відбувається процес операцій з фондовими деривативами.
40. Опишіть, в чому різниця між національним та міжнародним ринком цінних паперів.
41. Поясніть, що означає поняття «покритий дивіденд» і «непокритий дивіденд». Для чого вони потрібні?
42. Опишіть види, порядок укладання і виконання біржових угод.

43. Поясніть, що таке привілейовані акції та як здійснюється їх оцінка.
44. Опишіть, що таке вексель та в яких випадках здійснюється опротестування векселя.
45. Дайте характеристику ринку облігацій. Виділіть особливості випуску та обігу облігацій на міжнародних фондових ринках.
46. Опишіть історичну довідку запровадження вексельного обігу.
47. Поясніть, що є підставою для вилучення цінних паперів з офіційного та позаофіційного котирування на Українській фондовій біржі.
48. Визначте відмінності державних облігацій від казначейських зобов'язань.
49. Визначте особливості випуску та розміщення муніципальних облігацій у світі та в Україні.
50. Схарактеризуйте роль та функції інститутів спільного інвестування, їх розвиток в Україні.
51. Схарактеризуйте інформаційну інфраструктуру ринку цінних паперів в Україні.
52. Опишіть регулятивну інфраструктуру ринку цінних паперів. Дайте характеристику її існуючих моделей.
53. Опишіть відомі Вам фондові індекси. Вкажіть, ким і з якою метою вони обчислюються.
54. Схарактеризуйте систему визначення рейтингових оцінок цінних паперів.
55. Дайте характеристику національних особливостей американських, європейських та азіатських фондових бірж, визначте відмінні особливості їх функціонування.
56. Визначте, яким чином приватизація впливає на розвиток ринку цінних паперів.
57. Визначте важелі управління інвестиційними ризиками при купівлі-продажу акцій на вторинному ринку цінних паперів.
58. Поясніть, як визначається ринкова ціна простих акцій з постійними темпами приросту дивідендів.
59. Опишіть, чому окремі види облігацій вважаються забезпеченими?
60. Поясніть, чому державні облігації вважаються надійними ліквідними цінними паперами.
61. Поясніть, у чому полягають особливості оцінки простих акцій з непостійним приростом дивідендів?
62. Опишіть, які права і обов'язки мають емітенти і власники облігацій?
63. Опишіть класифікацію облігацій за ознакою ієрархії вимог.

64. Дайте коротку історичну довідку запровадження вексельного обігу.
65. Поясніть, у чому полягає некомерційний та безприбутковий характер діяльності фондової біржі.
66. Розкрийте сутність та мету державного регулювання ринку цінних паперів.
67. Опишіть, що означає індосамент векселя та які переваги і недоліки.
68. Опишіть, з яких джерел формується дохід фондової біржі.
69. Назвіть основні форми державного втручання в діяльність учасників ринку цінних паперів.
70. Опишіть, що являє собою банківська операція доміциляції векселя.
71. Поясніть, за якими напрямками регламентується діяльність Української фондової біржі її Правилами.
72. Назвіть основні завдання Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.
73. Схарактеризуйте банківський аваль векселів.
74. Опишіть процедуру допуску цінних паперів до офіційного та позаофіційного котирування на Українській фондовій біржі.
75. Опишіть, що таке привілейовані акції. Переваги та недоліки.
76. Схарактеризуйте основні види біржових угод.
77. Проаналізуйте характер контролю з боку держави за розвитком фондового ринку в Україні.
78. Опишіть, що таке первинний ринок акцій.
79. Поясніть, у виді яких наказів даються доручення брокерам на купівлю-продаж цінних паперів.
80. Опишіть, що таке вторинний ринок цінних паперів.
81. Поясніть, що таке гудвіл та в яких випадках використовується.
82. Назвіть основні правила здійснення комп'ютерних торгів на фондовій біржі.
83. Поясніть, що таке алонж, його переваги та недоліки.
84. Поясніть, що таке андеррайтинг, його переваги та недоліки.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів з дисципліни «Цінні папери та фондовий ринок» передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись у наступних формах:

1. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, поточного тематичного тестування, виступів, написання індивідуального науково-дослідного завдання або оцінки виконання завдань на практичних заняттях.

2. Проміжний контроль здійснюється після вивчення логічно завершеної частини робочої програми дисципліни у формі контрольної роботи.

3. Підсумковий семестровий контроль у формі екзамену проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни студентами.

Загальна оцінка за дисципліною складається та виставляється за виконання практичних завдань, самостійної роботи, контрольних робіт та підсумкового семестрового контролю (екзамен).

Контроль активності на практичних заняттях:

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

1. розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2. ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

3. уміння поєднувати теорію з практикою при розв'язанні задач, проведення статистичного аналізу при виконанні завдань, віднесених до самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

4. логіка, структура, стиль, викладання матеріалу в письмових роботах і при виступі в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Проміжний контроль

Проміжний контроль знань передбачає виявлення рівня опанування лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестів, теоретичних питань та ситуаційного завдання, яке містить практичні задачі різного рівня складності.

Проведення підсумкового контролю

Підсумковий контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: лекційний (теоретичний) матеріал та розрахунково-аналітичне завдання (ситуаційне завдання). Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі, після того як розглянуто весь теоретичний матеріал та виконані контрольні роботи. Студент вважається допущеним до екзамену на підставі:

Для денної форми навчання – наявності всіх виконаних практичних завдань, написання контрольних робіт та написання індивідуального науково-дослідного завдання.

Критерії оцінки знань:

Екзамен проводиться в письмовій формі, регламент – 2 академічні години.

60 % – атестації результатів роботи студента в навчальному періоді;

40 % – результати екзамену.

Екзаменаційний білет складається з:

- 10 тестових завдань;
- три теоретичні запитання;
- розрахунково-аналітичне завдання або ситуаційне завдання.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота										ІНДЗ	Разом	ЕКЗАМЕН	Сума
Модуль 1: Еволюція розвитку цінних паперів та фондового ринку <i>Разом: 12 балів</i>				Модуль 2: Механізм операцій на фондовій біржі з цінними паперами <i>Разом: 9 балів</i>			Керівництво науковою роботою студентів (наукова стаття, тези), доповіді з презентаціями (Canva, Power Point), форум, глосарій <i>Разом: 20 балів</i>						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	КР		КР	15	60	40	100
3	3	3	3	3	3	3	20		2				

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі акти та нормативні документи

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку <https://www.nssmc.gov.ua/>
2. Загальнодоступна інформаційна база даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів (можна знайти всю звітність про Емітентів та біржі) <http://stockmarket.gov.ua>
3. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18 червня 1991 року № 1202-XII. № 38. С. 509. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t063480?an=2270&ed=2020_05_13
4. ЗУ Про ринки капіталу та організовані товарні ринки <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
5. Закон України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 року № 710/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Закон України «Про акціонерні товариства» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
7. Закон України «Про товарну біржу» № 1957-XII (зі змінами і доповненнями) від 10.12.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 10. С. 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>
8. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
10. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 року № 2299-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2299-14#Text>
11. Концепція функціонування та розвитку фондового ринку України. Схвалено Постановою Верховної Ради України від 22 вересня 1995 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342/95-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Про додаткові заходи щодо розвитку фондового ринку України. Схвалено Указом Президента України № 198/2001 від 26 березня 2001 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/2001#Text>

13. Проект ЗУ «Про регульовані товарні ринки» [Міністерство економіки України -> Обговорення проектів документів -> Проект Закону України «Про регульовані товарні ринки» \(me.gov.ua\)](#)

14. Національний банк України <https://bank.gov.ua/>

15. Міністерство економіки України <https://www.me.gov.ua/LegislativeActs/List?lang=uk-UA&tag=Normativno-pravoviAktiZPitanReguliuванняTovarnogoBirzhovogoRinku>

Основна література

1. Базилевич В. Д., Шелудько В. В. Фондовий ринок : навч. посібник. Київ : Нац. університет ім. Т. Шевченка, 2015. 686 с.

2. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків, 2021. 280 с.

3. Дикань В. Л., Назаренко І. Л., Плугіна Ю. А. Біржова діяльність : підручник. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 282 с.

4. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. І. М. Сотник, Л. М. Таранюка. Суми : Університетська книга, 2018. 572 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/pidpriemnictvo-torgivla-tabirzova-dialnist-pidrucnik-127096.html>

5. Поняття біржових товарів. URL: <http://www.bibliotekar.ru/birzhevoe-delo/11.htm>

6. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок : навч. посіб. К. : Компринт, 2015. 482 с.

7. Біржова справа : підручник / за наук. ред. О. М. Сохацької. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 655 с.

8. Солодкий М. О., Резнік Н. П., Яворська В. О. Основи біржової діяльності : навчальний посібник. Київ : Компринт, 2017. 450 с.

Додаткова література

1. Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Сипало Д. А., Кучерявчук Є. Я. Стратегічні підходи до біржової діяльності в забезпеченні зовнішньоекономічних орієнтирів суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2023. № 3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/1305/1315>

2. Kuzmynchuk N., Yevtushenko V., Terovanesova O., Haltseva O. Analytical and information support for the operation of exchange market participants: logistics approach. Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics». 2022. № 33. С. 36–43. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/33-2022/kuzmynchuk.pdf>

3. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Василяшко Н. М. Стратегічний підхід в системі управління товарними

біржами: світовий та вітчизняний досвід. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2022. № 6. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-6-8060>. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16551050549088.pdf>

4. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Бондаренко О. І. Тенденції розвитку біржового ринку в Україні: етапи становлення. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/3.pdf . DOI: [10.32702/2307-2105-2022.1.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.1)

5. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Трикоза К. С. Стратегічне управління процесами залучення суспільства до інвестування на фондових біржах. *Ефективна економіка*. 2022. № 7.

6. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Сипало Д. А. Генезис інституту біржової діяльності та фундаментальні тренди біржової торгівлі. *Агросвіт*. № 13–14. 2022. С. 16–27.

7. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю., Сипало Д. А. Трансформація торгівлі на фондовому ринку України під впливом інституційних факторів. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9549>

8. Болквадзе Н. І. Конспект лекцій з дисципліни «Біржова справа» для студентів денної форми навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 292 «Міжнародні економічні відносини» ступінь вищої освіти «Бакалавр». Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 59 с.

9. Боднар О. В., Яворська В. О. Особливості управління цінovими ризиками на ринку зернових в контексті світової біржової практики. *Ефективна економіка*. 2016. Вип. 9: URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5141>.

10. Любезна І. В. Організація біржової діяльності. Цикл лекцій. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 94 с.

11. Внукова Н. М., Уркевич В. Ю. Організаційно-правові питання залучення інвестицій в аграрний сектор та біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1. С. 11–18.

12. Андрейчикова А. М. Еволюція поглядів на проблему ризику в економічній науці. *Економічний вісник*. 2014. № 1. С. 38–49.

13. Белявцев М. І. Інфраструктура товарного ринку. URL: https://uchebnikionline.com/marketing/infrastruktura_tovarnogo_rinku.

14. Діброва А. Д., Рябченко О. О. Соціальні мережі – індикатор нелінійного аналізу для дослідження біржових ринків. Моніторинг біржового ринку. Київ, 2014. С.15–17.

15. Шишков С. Є. Фондові біржі України: випробування кризою : монографія. Інститут економіки та прогнозування. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2011. 206 с.

***Посилання на інформаційні ресурси в мережі Інтернет
щодо українських та іноземних бірж***

1. Список товарних та фондових бірж <https://aeaep.com.ua/spysok-birzh/>
2. Південно-Українська Торгово-Інформаційна Система «Південь-Сервер» (ПТІС) https://youcontrol.com.ua/our_possibility/
3. Українська міжбанківська валютна біржа <https://www.uicgroup.com/>
4. ПТФС <https://pfts.ua/>
5. Українська Біржа <http://www.ux.ua/>
6. Фондова біржа Перспектива <http://fbp.com.ua/>
7. Українська універсальна біржа <https://sale.uub.com.ua/>
8. Фондова біржа «ІННЕКС» <https://comminnex.com/index.php?lang=ua> (призупинена діяльність у 2020 році, але все одно працюють)
9. Українська енергетична біржа. Біржова торгівля енергоресурсами на українському ринку – www.ueex.com.ua (2021)
10. Іноземна біржа Robofores <https://robofores.com/about/company/contacts/>

***Посилання на цифрові платформи та інформаційні портали
щодо фондових бірж***

1. <https://ffin.ua/>
2. <https://www.fxclub.org/libertex>
3. <https://www.etoro.com/>
4. <https://ftx.com/markets/prediction>
5. <https://www.kmu.gov.ua/>
6. <https://www.eurex.com/ex-en/>
7. <https://www.futuresmag.com/>
8. <https://www.cmegroup.com/>
9. <https://www.cftc.gov/>
10. <https://www.bis.org/>
11. <https://www.londonstockexchange.com/>

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

Кузьминчук Наталія Валеріївна
Куценко Тетяна Миколаївна
Терованесова Олександра Юріївна

ЦІННІ ПАПЕРИ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

Методичні рекомендації

до практичних занять та самостійної роботи

*для студентів денної форми навчання, спеціальності:
076 «Підприємництво та торгівля»,
за освітньо-професійною програмою:
«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»,
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
рівень підготовки Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерне верстання *О. С. Чистякова*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,37. Наклад 50 пр. Зам. № 189/23.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна